

UN CANVI DE VALORS

Xesco Casacuberta

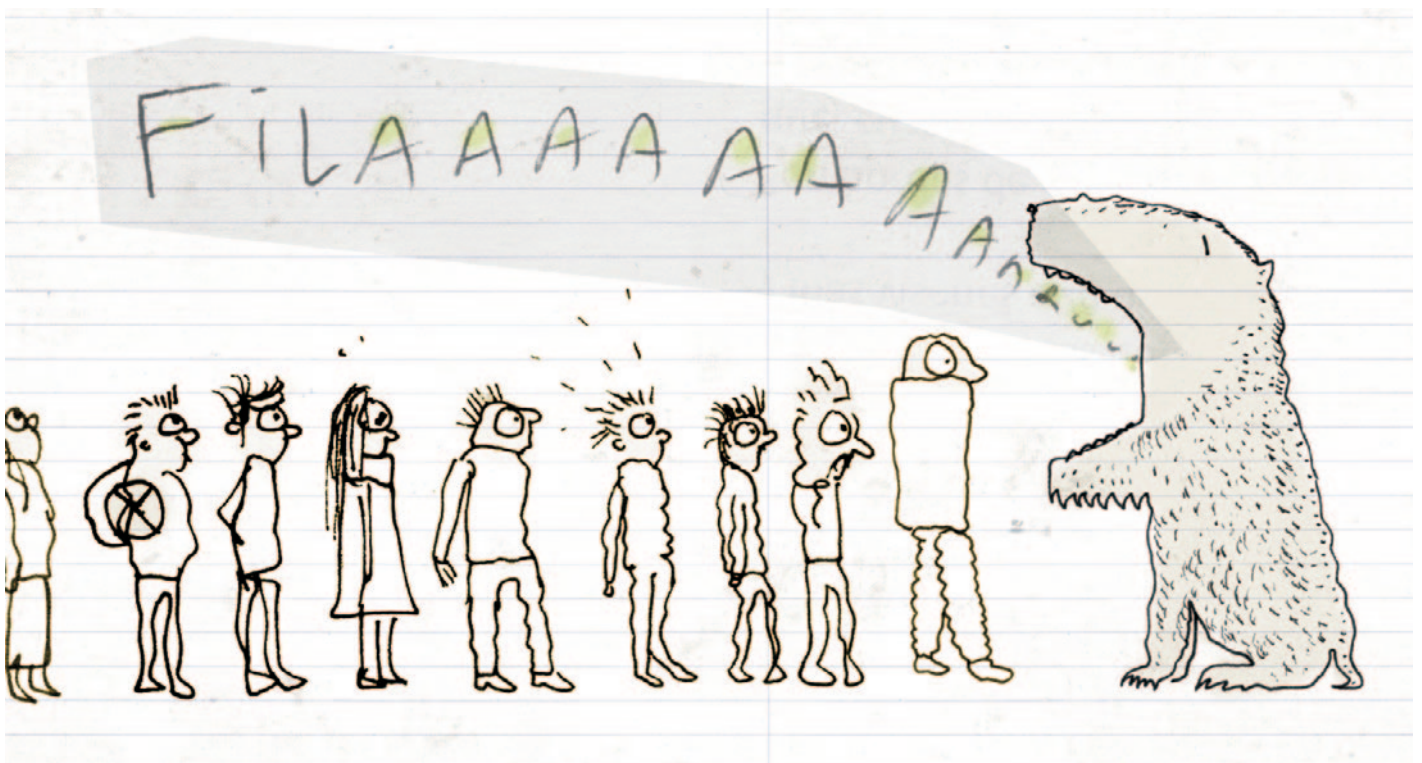
Si una cosa té això del confinament és que tenim temps per fer altres coses que desconfinats no fèiem o que havíem abandonat. En el meu cas aquest temps s'ha traduït en tornar a gaudir de la lectura com quan no tenia fills. Amb el temps que portem tancats a casa m'he llegit dos llibres molt interessants carregats d'idees que no aturen de voltar-me pel cap i m'agradaria compartir. Els llibres en qüestió són *Sàpiens*. Una breu història de la humanitat de l'historiador Yuval Noah Harari i *L'herència Emocional*. Viatge als sentiments invisibles del psiquiatra Ramon Riera. Ambdós grans llibres de divulgació que tenen, per a mi, la millor qualitat que poden tenir aquest tipus de llibres: són enormement entenedors.

De *Sàpiens*, que només per la cronologia històrica de les 2 primeres pàgines ja val la pena, m'ha quedat un mapa

temporal clar de la nostra història. Fa 200.000 anys que vam néixer com a espècie i durant milers d'anys vàrem ser caçadors-recol·lectors nòmades adaptant-nos i apropiant-nos de quasi tots els racons del planeta. En fa 12.000, i molt probablement per la necessitat de construir temples als nostres déus/esperits, que vàrem desenvolupar l'agricultura començant a modificar el nostre entorn amb extensions de terra cultivable i vivint en grans aglomeracions humanes. Fa 500 anys vam començar a preocupar-nos per entendre com funcionava el nostre món en la que hem anomenat revolució científica. Fa només 200 anys que la revolució industrial ens ha fet multiplicar per milers els recursos materials dels que disposàvem. I actualment estem vivint (no tothom però nosaltres sí) en estats del benestar, iniciant la gran revolució que ens converteix en la societat del coneixement. Fa només 20 anys que es va popularitzar

Internet! 4 zeros menys que el nostre naixement com a espècie!)

L'altre llibre, *L'herència emocional*, complementa perfectament el primer i aprofundeix en els valors que han regit i regeixen les nostres creences, pensaments i actes al llarg de la història. Què sentim els sàpiens? I per què ho sentim? Resulta que durant el 99,99% de la nostra història els interessos de grup han passat per davant dels interessos individuals. Com a animals això ha estat el secret per adaptar-nos i sobreviure. Tant en les societats de caçadors-recol·lectors com després en les agrícoles la clau de l'èxit era aconseguir la seguretat física. No morir de gana o amb el cap esclafat per algú altre, vaja! I per aconseguir això vàrem construir una estructura de valors bàsicament patriarcals i religiosos on l'obediència i les jerarquies, aparegudes amb l'agricultura, eren indispensables. L'apre-

mentatge dels infants dels darrers 200.000 anys ha estat bàsicament aquest: creu a déu(s), a ton pare i al qui mana! Simplement fes cas a l'autoritat i tot anirà bé.

La revolució industrial va canviar les coses i la multiplicació dels recursos ens va assegurar la integritat física més bàsica. Fa 200 anys vam començar a no morir-nos de gana i la clau de l'èxit per adaptar-nos es va convertir en aconseguir seguretat material. Al patriarcat i la religió hi vàrem sumar la casa, el cotxe, la rentadora i la televisió! I tant el pare, el mestre com el capatàs entonaven allò tan conegut del amb esforç i treball aconseguiràs el que necessitaràs! o et guanyaràs el pa amb la suor del teu front! .

Actualment tendim a idealitzar el passat amb imatges bucòliques de persones connectades amb la natura però la veritat, ens recorda Ramon Riera al seu llibre, que bàsicament durant tota la vida com a espècie hem hagut de sobreviure amb l'amenaça de morir de fam o de manera violenta, encaixonats en un sistema de valors inqüestionables, sectaris i patriarcals i creixent negant els sentiments que ens fan vulnerables, per pura subsistència. Ser obedient, tenir fe i treballar amb esforç i resiliència sense parar esment allò que sentim. Viure al marge de gran part de les nostres emocions per poder tirar endavant ha estat una estratègia del nostre cervell per protegir-nos de la realitat. I en la història del nostre procés d'aprenentatge la inèrcia i l'obediència s'han encarregat sempre de guiar-nos. Han bastat unes cucales, seguir les passes del cap, del pare o del mestre i anar tirant!

Però el moment que estem vivint ara, a les portes de la societat del coneixement i en un estat que qualifiquem del benestar, està capgirant tots els paradigmes! Ja no ens morim de fam, no hem de patir per la nostra integritat física i ja tenim els recursos materials que necessitem. Per tant, els vells valors ja no ens serveixen per adaptar-nos a la nova realitat. La clau de l'èxit de la societat que just acabem d'estrenar és ara la llibertat: ser competents i lliures d'escollir la vida que volem portar i sentir-nos realitzats amb la tria.

Per aconseguir això haurem de ser conscients de l'herència de valors que duim a la motxilla (els heretats dels pares obrers necessitats de béns materials, dels avis agricultors sotmesos per la jerarquia i pels rebesavis caçadors-recol·lectors obedients a les lleis grupals i religioses) i sobretot explorar emocions, sentiments, creences i idees pròpies (Què sento? Què necessito? Què crec? Què penso? Què vull?) per entendre les dels altres i empatitzar-hi. Posar la individualitat per damunt de la col·lectivitat en el sentit d'entendre'ns a nosaltres mateixos per entendre l'altre i millorar com a col·lectiu. Canviar els valors de l'obediència per uns valors emancipadors i aconseguir una societat en la qual la llibertat ens serveixi per progressar.

I a l'escola? Quin paper juguem els docents en aquest canvi de prioritats? Podem afrontar aquesta nova realitat amb els antics valors? Què transmetem en el nostre dia a dia com a mestres? Quins valors promou el fer fila? I el "Silenci!!!!!!!"? El TOTS! Exercici 8, 9 i 10 de la pàgina 37! ? I el demanar permís per anar al bany? El copiau de la pissarra ? El Recordau! Sempre els enunciats en vermell i les respostes en blau ? L'horari tancat i ferri? La gran taula del mestre presidint l'aula? I el munt de tauletes verdes idèntiques? El llegir

tots el mateix i tots a la vegada? L' Uno por uno es uno, uno por dos es dos... ? I el timbre? I la religió a les aules? I el digues a la teva mare que no et posi tant de berenar ? I el "demana perdó!"? L'has de ser valent! ? El Copia 30 vegades: No tornaré a molestar i a interrompre la classe ? El Venga! No ploris per això ? ...

Quins són els valors que imperen a la nostra escola avui? La inèrcia o el debat i la reflexió? L'obediència o la motivació i la passió? El patriarcat o el feminisme? La fe religiosa o l'esperit crític? El pensament únic o la independència de pensament? La jerarquia o l'horitzontalitat i la democràcia? L'obligatorietat o la llibertat d'escollir? L'esforç o l'autonomia i la responsabilitat? El control o la confiança? L'alienació o el treball de les emocions?

Tots els exemples anteriors els he viscut en diverses escoles els darrers cursos. I moltes vegades m'adono que sóc jo mateix qui caic en el fangar de l'obediència, del patriarcat i de la inèrcia de perpetuar els antics valors de la nostra motxilla de 200.000 anys d'història. I és que canviar els valors no es fa d'un dia per l'altre. Necessitam temps! Però també decisió. M'agradaria pensar que l'escola hauria de ser un lloc des d'on potenciar aquest canvi. ■